

0382

BODA József

A katonai rang és függelmi rendszer a Nemzetbiztonsági Szakszolgálatnál

A katonai rang és függelmi rendszer nem idegen a nemzetbiztonsági szervezetektől. Kialakulásának, használatának történelmi hagyományai vannak.¹

Magyarországon a reformkorba, majd a neoabszolútizmus idején jól kiépített titkosrendőrség működött, alkalmazva a titkos információgyűjtés ma is használt módszerei egy részét, a konspirált figyelést, a környezettanulmányozást és a levél ellenőrzést. Ez a munka a nagyvárosokra összpontosult úgy mint, Buda, Debrecen, Nagyszombat, Pest, Pozsony, Sopron, Temesvár, Zágráb. A titkosrendőrök egyenruhát nem viseltek, de szigorú alá- és fölérendeltségben működtek.² **(I.sz.melléklet)**

Az 1848-1849-es magyar forradalom és szabadságharc hírszerzése pedig alapvetően az ellenséges haderő tevékenységével kapcsolatos információszerezésre koncentrált.³

A kiegyezéssel a Magyar Királyságban a politikai rendőrség típusú szervezet működése megszűnt. Az Osztrák-Magyar Monarchia közös hírszerző szervezete az Evidenzbüro a véderő kötelékében működött.⁴ **(II.sz.melléklet)**

Az első világháború történetét vizsgálva megállapíthatjuk, hogy a katonai hírszerzés volt a főszerep. Sajnálatos tény, hogy az I. világháború titkos eseményeit alig örökítették meg.⁵ Ez pótolhatatlan veszteség a történelemtudomány számára. Akad azonban ennek a korszaknak egy mindenképpen említésre méltó magyar és gyorsasága, megbízhatósága, jelentősége tekintetében — mind a mai napig egyedülálló rejtjelrejtési vonatkozása POKORNY Hermann vezérkari századosnak sikerült feltörnie az oroszok rejtjelkulcsait, s az egész háborút felölölő időszakban megfejtenie valamennyi lehallgatott orosz katonai rejtjeltáviratot. Az általa megszerzett friss híreket teljes egészében felhasználhatta az osztrák-magyar haderő főparancsnoksága. A későbbi POKORNY altábornagy hosszú és sikeres katonai pályafutása alatt volt többek között megfigyelő a Krímben (1920) és a Magyar Királyi Honvédelmi Minisztérium VI-2. osztály kódfejtő alosztályának vezetője is (1922). Természetesen az Osztrák-Magyar Monarchia katonai felderítéséhez beosztott tisztek és tiszthelyettesek egyenruhát és rendfokozatot viseltek, valamint katonai alá és fölérendeltségben működtek.⁶

Az 1920-as évek elején került sor az önálló magyar hírszerzés megszervezésére. Az állam és a társadalom törvényes rendjét veszélyeztető mozgalmak elleni elhárítási feladatok jogi alapját a húszas évek elején teremtette meg az alkotmányozó nemzetgyűlés.⁷ A két világháború közötti Magyarországon napjaink nemzetbiztonsági szervezeteihez hasonló testületek nem működtek. E mellett azonban, — a rendvédelmi szervezetekben és a haderőn belül — kisebb szervezeti egységek foglalkoztak a nemzet biztonságát fenyegető cselekmények feltárásával. Akkoriban a politikai rendészeti teendők terminológiát használták. Az 1919.X.1-én államosított⁸ magyarországi rendőrségek szervezete Magyar királyi Állami Rendőrség, majd 1931-től Magyar Királyi Rendőrség néven működött.⁹ E testületben egy osztály foglalkozott a városokra kiterjedően a politikai bűncselekmények, illetve azokra felkészülés felderítésével.¹⁰ A Magyar Királyi Csendőrség szervezetében pedig — több éves előkészítő munka nyomán — 1930-ban jelent meg a Központi Nyomozó Parancsnokság, amelynek az egyik alosztálya foglalkozott a vidékre kiterjedően politikai bűncselekményekkel.¹¹ A Magyar Királyi Honvédelmi Minisztérium VI (katonai főcsoport)-2. (hírszerző) osztály feladatát alkotta a szélsőjobb és szélsőbal mozgalmak elleni küzdelem, valamint a kisantant országok hírszerző szervezetei tevékenységének elhárítása.¹² A haderő kötelékében működő hírszerző szervezetek munkatársai a Magyar Királyi Honvédség tisztjei voltak. Ebből fakadóan egyenruhát és katonai rendfokozatot viseltek. A rendvédelmi testületek politikai rendészettel foglalkozó szervezeti egységeinek a munkatársai tekintetében azonban már árnyaltabb volt a kép. A politikai rendőrség tagjai — akik a rendőrségen belül a detektív testülethez tartoztak és így katonai rangjuk nem volt továbbá egyenruhát sem viseltek — szintén szoros alá- és fölérendeltségben dolgoztak. A csendőr nyomozók — a Magyar Királyi Honvédelmi Minisztérium VI-2. osztály munkatársaihoz hasonlóan — polgári ruhában is dolgoztak ugyan, de az egyenruhás állományhoz tartoztak és katonai rendfokozatuk is volt.¹³

A nemzet biztonságát szolgáló hírszerző munkával szoros összefüggésben tevékenykedett a katonai attasé szolgálat az Osztrák-Magyar Monarchia és a két világháború közötti időszakban is.¹⁴ **(III.sz.melléklet)**

A II. világháború után 1945-ben először a Magyar Királyi Rendőrség helyett hoztak létre új testületet Magyar Államrendőrség elnevezéssel, amely megkapta a feloszlatott Magyar Királyi Csendőrség feladatkörét is.¹⁵ Az új rendőrségben pedig — a korábbi csekély létszámú politikai osztály helyett — valamennyi kapitányságra kiterjedő szervezettel, politikai rendészeti szakszolgálati ágat hoztak létre.¹⁶ **(IV.sz.melléklet)**

1946-ban a rendőri szervezetben Államvédelmi Osztály néven önállósult a politikai rendészeti terület, amely már több műveleti háttértámogató részleggel is rendelkezett.¹⁷ **(V.sz.melléklet)**

Az 1948. IX. 10-től BM Államvédelmi Hatóság néven létrehozott szervezetben a különböző ügyosztályokba szervezett alosztályok között oszlott meg a titkosszolgálati tevékenység és technikai támogatásának feladata¹⁸, **(VI.sz.melléklet)**e mellett a Honvédelmi Minisztérium Katonai Politikai Főcsoportfőnökség néven működő szervezetének keretei között is folyt **(VII.sz.melléklet)** — az 1949 decembere után jórészt az államvédelmi hatóságba beolvasztott — katonai titkosszolgálat „szakszolgálati” igényeinek teljesítése is.¹⁹ **(VIII.sz.melléklet)**

1953-ban a belpolitikai változásokkal párhuzamosan — a Magyar Dolgozók Pártjának 1953 júniusi Központi Vezetőségi ülése nyomán — megszűnt a szinte önálló minisztériumként működő Államvédelmi Hatóság. Az ÁVH és a BM fúziójával létrejött az egységes belügyminisztérium, amely a rendvédelmi szervezeteket irányította, azaz az államvédelmi, büntetés-végrehajtási, határőrizeti, karhatalmi, légoltalmi és tűzoltósági testületeket. A belügyi tárca közigazgatási feladatait pedig a Minisztertanács vette át. **(IX.sz.melléklet)**

Az 1955-ös év lényegi változást jelentett a szocialista tábor országai titkos információgyűjtő szervezeteinek életében, mivel 1955. III. 7-15. között Moszkvában került sor az első közös állambiztonsági értekezletre. Itt döntöttek azután a szocialista országok állambiztonsági vezetői az egymás közötti együttműködés rendjéről, és az egyes országok állambiztonsági szervezeteire háruló feladatokról. A tárgyalások során meghatározták, hogy a magyar belügyminisztérium hírszerző szervezeteinek mely területeken kell feladatokat vállalniuk.²⁰

1956 szeptemberétől a politikai nyomozó tevékenységet a belügyi tárca irányításával a rendőrség vette át. A belügyi tárcán belül csaknem 20 osztály szintű szervezeti egység foglalkozott a politikai rendészet egy-egy szakágával. **(X.sz.melléklet)**

1962-ben a Magyar Szocialista Munkás Párt Központi Bizottsága Politikai Bizottságának a határozata nyomán átalakították a belügyminisztérium állambiztonsági struktúráját. Megalakult a BM III. (Állambiztonsági) Főcsoportfőnökség, melyen belül a öt osztály működött. A III/5. Operatív Technikai Csoportfőnökség feladata volt a teljes magyarországi titkosszolgálati tevékenység — köztük a belügyminisztériumtól független katonai felderítés — műveleti háttértámogatása.²¹

A Belügyminisztériumban az 1960-as évek elején végrehajtott átszervezéssel létrejött azon állambiztonsági szervezet, amely — kisebb módosításoktól eltekintve — egészen 1990 januárjáig, a BM III. Főcsoportfőnökség megszűntetéséig érvényben maradt.²² **(XI.sz.melléklet)**

A rendszerváltásig tehát a magyar állambiztonsági szervezetek változatos formában működtek. Az 1867-től 1945-ig tartó időszakban — a polgári magyar állam részeként — az állambiztonsági teendőket ellátó szervezeti egységek annak a testületnek a személyi függelmi viszonyrendszeréhez igazodva végezték tevékenységüket, amely testületbe betagolva működtek. Nevezetesen a rendőrség, a csendőrség és a haderő kötelékében. Ebből fakadóan az állambiztonsági teendőket végzők egy része katonai ranggal rendelkezett és katonai függelmi viszonyok között élt. Egy másik része pedig — mint a detektív testület része — katonai rendfokozattal nem rendelkezett és egyenruhát sem viselhetett. Ezen eltérő viszonyok ellenére — bármelyik szolgálati környezetben fejtették ki tevékenységüket a korabeli állambiztonsági teendőket ellátók — magas szakmai színvonalon tevékenykedtek, kiválóan látták el szolgálati teendőiket. Az állományviszonyuk nem befolyásolta a szolgálati feladataik ellátását.

Hasonló volt a helyzet a pártállam időszakában is. Az 1945-től 1990-ig terjedő időszakban ugyan — a korábbi polgári magyar államhoz képest — sokkal dinamikusabban módosították az állambiztonsági testületek szervezetét. Ebből fakadóan pedig egy emberöltőn belül is többféle egyenruhát rendszeresítettek az állambiztonsági szervezetek munkatársai számára. Mindvégig katonai rendfokozattal rendelkeztek azonban, bár a rendfokozatok formája is dinamikusan változott. Lényegében a magyar nemzetbiztonsági szervezetek a személyi állományuk tekintetében igazodtak a magyar rendvédelem egészében megvalósuló függelmi viszonyrendszerhez, azaz a katonai rang- és függelmi viszonyrendszernek valamennyi rendvédelmi szervezetre való kiterjesztése érdekében. Ezt a szisztémát a Szovjetunióból vették át a szervezetekkel együtt. Ezen egyik átszervezés sem változtatott. Nyilvánvalóan nem gátolta tehát a katonai rang és függelmi viszonyrendszer az állambiztonsági munkát a pártállam időszakában sem, ahogyan a polgári magyar állam időszakában sem.

A hatvanas évektől azonban megfigyelhető, hogy az állambiztonsági szervezetek személyi állománya — a tábornokok kivételével — mellőzni igyekezett az egyenruha viselését a felettesei hallgatólágos egyetértésével. Ez a jelenség nem volt jellemző azonban a korábbi, a polgári magyar állam katonai állományviszony szerint működő állambiztonsági szervezeteiben szolgálatot teljesítőkre. Ez sem volt azonban csupán az állambiztonsági szervezetek munkatársaira jellemző jelenség. A jelenség nyilvánvalóan abból a sajátos helyzetből fakadt,

hogy azok is katonai jogviszonyba kerültek, akik nem voltak katonák, de a rendvédelmi testületek személyi állományának a tagjaivá váltak.

A demokratikus és jogállami feltételek megteremtődésével kerülhetett sor a szakszolgálati tevékenység önállósulására a rendszerváltás nyomán.

1990. I. 25-én fogadta el az országgyűlés a különleges titkosszolgálati eszközök és módszerek átmeneti szabályozásáról szóló törvényt²³, majd a nemzetbiztonsági feladatok ellátásának átmeneti szabályozásáról szóló rendeletet.²⁴ A rendelet hatályba lépését követően két polgári és két katonai nemzetbiztonsági szolgálat alakult.

A mai értelemben vett szakszolgálati munkát végző BM III/V. (operatív-technikai) Csoportfőnökséget a főcsoportfőnökség szintén operatív-technikai feladatokat ellátó önálló osztályaival együtt beillesztették a BM III/II. (Kémelhárító) Csoportfőnökség jogutódjaként létrejött Nemzetbiztonsági Hivatal szervezetébe.

Az országgyűlés 1995. XII. 19-én fogadta el a nemzetbiztonsági szolgálatokról szóló törvényt.²⁵ A jogszabály lehetővé tette a Nemzetbiztonsági Szakszolgálatot (NBSZ) önállóvá válását.

A szolgálatok irányítását 1996 és 2002, valamint 2007 és 2010 között tárca nélküli miniszter, 2002 és 2007 között a Miniszterelnöki Hivatalt vezető miniszter látta el. 2010 nyarától – a Nemzetbiztonsági törvény módosítását követően – az Nemzetbiztonsági Szakszolgálat a belügyminiszter irányítása alá került. **(XII.sz.melléklet)**

A hagyományoknak megfelelően az újonnan alakult nemzetbiztonsági szervezeteknél megmaradt a szigorú alá és fölérendeltség és megmaradtak a rendfokozatok is, csak elmaradt a „rendőr” előszó. A nemzetbiztonsági szolgálatok tagjai továbbra sem viseltek egyenruhát kivéve a tábornoki kart. Ők 1996 és 2010 között a Honvédség tábornoki karának egyenruháját használták, azon kivételes alkalmakkor, amikor ezt előírták számukra. 2010 nyarától, a belügyminiszter utasítására az Alkotmányvédelmi Hivatal és a Nemzetbiztonsági Szakszolgálat tábornokai rendőrtábornoki egyenruhát kötelesek csináltatni maguknak.

Jellemző a Nemzetbiztonsági Szakszolgálatra, hogy több tucatnyi jogszabály, kormány – és miniszteri rendelet szabályozza tevékenységét, amelyek kiterjednek, mind a szolgáltatással kapcsolatos feladatokra, mind pedig a szolgálat teljesítésével kapcsolatos elvárásokra, beleértve az alá és fölérendeltségi viszonyokat, a rendfokozatok adományozásának és az egyenruha viselésére.

Magyarország Alaptörvénye, — amelyet az országgyűlés 2011-ben fogadott el — meghatározza a nemzetbiztonsági szolgálatok alapvető feladatait:

„(3) A nemzetbiztonsági szolgálatok alapvető feladata Magyarország függetlenségének és törvényes rendjének védelme, nemzetbiztonsági érdekeinek érvényesítése.

(4) A nemzetbiztonsági szolgálatok működését a Kormány irányítja.”²⁶

A nemzetbiztonsági szolgálatokról szóló 1995. évi törvény rendelkezik arról, hogy a szolgálatoknál milyen jogviszony létesíthető:

„20. § (1) A nemzetbiztonsági szolgálatok személyi állománya kormánytisztviselőkből, hivatásos szolgálati viszonyban álló személyekből és közalkalmazottakból áll.

21. § (1) A nemzetbiztonsági szolgálatok hivatásos állományának szolgálati jogviszonya határozatlan időtartamra létesített különleges szolgálati jogviszony, amelyben a szolgálat függelmi rendben, fokozott veszélyeztettségben történik.”²⁷

A nemzetbiztonsági szolgálatokról szóló 1995. évi törvény paragrafusai szabályozzák a szolgálatok hivatásos állományával kapcsolatos fegyverhasználati jogokat és köteleességeket.²⁸

A nemzetbiztonsági szolgálatokról szóló 1995. évi törvényben foglaltak mellett számos más jogszabály is szabályozza a nemzetbiztonsági szolgálatok tevékenységét.²⁹

A jogszabályok mintegy harmada foglalkozik a hivatásos szolgálatból adódó jogokkal és köteleességekkel. Levonható tehát az a következtetés, hogy a Nemzetbiztonsági Szakszolgálat — hasonlóan a többi polgári nemzetbiztonsági szolgálathoz — szigorú alá- és fölérendeltségben működik. Hivatásos állományú tagjai rendfokozatot viselnek és fegyverviselésre jogosultak.

A Nemzetbiztonsági Szakszolgálat feladatainak megvalósítása, szervezetének irányítása és ellenőrzése nem került ellentétbe a katonai függelmi viszonyok alkalmazásával. A Nemzetbiztonsági Szakszolgálat feladata Magyarország nemzetbiztonsági védelme, a bűncselekmények megelőzésének és feltárásának, valamint az igazságszolgáltatás hatékonyságának elősegítése. Az Nemzetbiztonsági Szakszolgálat magasan képzett szakembereivel, folyamatosan fejlesztett eszközeinek és módszereinek alkalmazásával, titkos információgyűjtési és adatszerezési, valamint szakértői szolgáltatásokat nyújt az igénybevételre törvényi jogosultsággal rendelkező nemzetbiztonsági és bűnüldöző szervezeteknek.³⁰

A Nemzetbiztonsági Szakszolgálat célja, hogy a tevékenységét szabályozó törvények maradéktalan betartásával, a jogszerűség, a szakszerűség és az átláthatóság biztosításával védje a jogállami követelmények teljesülését és folyamatosan erősítse az Nemzetbiztonsági Szakszolgálat célja és a nemzetbiztonsági tevékenység iránti közbizalmat.

A Nemzetbiztonsági Szakszolgálat munkatársai hivatástudattal, politikai függetlenséggel, esküjükhöz híven szolgálják Magyarországot. A „megrendelői igényeket” a jogi és jogosultsági követelmények garantálásával, a rájuk bízott titkok megőrzésével, elfogulatlanul, a rendelkezésükre álló erőforrások optimális felhasználásával teljesítik. Munkájukkal az aktuális feladat-végrehajtásra összpontosítanak, de szoros együttműködés keretében, szakismeretük és tapasztalatuk alapján tett javaslatokkal is segítik a „megrendelő” szervezetek minél eredményesebb munkáját.

Az Nemzetbiztonsági Szakszolgálat folyamatos fejlődésre törekszik a tudományos, valamint az önálló kutatás-fejlesztési eredmények adaptálásával, munkatársai szakismereteinek bővítésével, teljesítőképességének, szolgáltatásai és szakértői tevékenysége színvonalának javításával. **(XIII.sz.melléklet)**

Magyarország nemzetbiztonsági szolgálatai a kormány irányítása és az országgyűlés felügyelete alatt álló országos hatáskörű, önálló gazdálkodást folytató költségvetési szervezetek.

Az Információs Hivatal irányításáért a miniszterelnöki hivatalt vezető államtitkár a felelős, a Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálatot pedig a honvédelmi miniszter irányítja.

Az Alkotmányvédelmi Hivatal és a Nemzetbiztonsági Szakszolgálat működése felett – az Nemzetbiztonsági törvénnyel összhangban – a kormányzati irányítási jogkört a belügyminiszter gyakorolja.

A polgári nemzetbiztonsági szolgálatokat irányító minisztert (államtitkárt) jogkörének ellátásában az illetékes minisztériumok (belügyi és a honvédelmi tárca) és a Miniszterelnöki Hivatal apparátusa segíti.

A nemzetbiztonsági szolgálatok felügyeletét az országgyűlés bizottságai (Nemzetbiztonsági Bizottság, a Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat esetében a Honvédelmi és Rendészeti Bizottság is), az Állami Számvevőszék, a Nemzeti Adatvédelmi és Információs szabadság Hatóság, valamint az országgyűlési biztosok látják el.³¹

2011. I. 1-én jött létre a Nemzeti Védelmi Szolgálat, mely a belügyminiszter irányítása alatt működik. Közel százezer fő az általuk védendő személyi állomány létszáma, a három nagy szakmai területen: a rendvédelmi szervezetek, a polgári titkosszolgálatok és a közigazgatási szervezetek területén. Tevékenységük a nemzetbiztonsági szolgálatok vonatkozásában a kifogástalan életvitel ellenőrzésére és a megbízhatósági vizsgálatra terjed ki.

Az Nemzetbiztonsági Szakszolgálat szervezete a Nemzetbiztonsági törvényben meghatározott feladatokhoz igazodik.

A főigazgató közvetlen alárendeltségében működik a Gazdasági és Informatikai Igazgatóság, a nemzetközi és stratégiai tervezési, továbbá költségvetési ellenőrzési és a titkársági feladatokat ellátó osztályok. A főigazgató általános helyettese közvetlen irányításával látják el szakmai feladataikat a Felügyeleti és Védelmi, a Műveleti Koordinációs, az Adminisztratív, az Információ Feldolgozó, a Műveleti Felderítő Igazgatóságok, valamint a Szakmai Ellenőrzési Osztály. A főigazgató fejlesztési és kutatási helyettese – az általános helyettes alárendeltségében – irányítja a Technikai Felderítő, valamint a Fejlesztési Igazgatóságokat, a Szakértői Intézetet, és összefogja az Nemzetbiztonsági Szakszolgálat életét meghatározó technikai, tudományos és kutatási területeket.

A Nemzetbiztonsági Szakszolgálat jelenleg 2266 fős engedélyezett létszámmal rendelkezik. A személyi állomány 90%-a hivatásos állományú, és 100%-nak van „C” típusú nemzetbiztonsági ellenőrzése, a munkatársak több mint fele felsőfokú végzettséggel rendelkezik. Magas az aránya a külföldi nyelvet beszélőknek is. Az általunk ismer nyelvek száma több mint 30.

A Nemzetbiztonsági Szakszolgálatnál új oktatási koncepció került kialakításra, amelynél figyelembe kellett venni az egységes belügyi rendvédelmi képzések szervezetre gyakorolt hatásait, illetve következményeit (pl. egységes alapképzés, rendészeti vezetőképző, rendészeti szakvizsga, közös modulok stb.), valamint a Nemzeti Közszolgálati Egyetem (Nemzetbiztonsági Intézet, Polgári Nemzetbiztonsági Tanszék) felsőoktatási lehetőségeit, amely a tudományos fokozat megszerzéséig nyújt tanulási lehetőséget.

Beépítésre kerültek a képzési rendszerbe a nemzetközi szervezetek által nyújtandó képzési lehetőségek, úgymint a budapesti Nemzetközi Rendvédelmi Akadémia (International Law Enforcement Academy), a Közép-Európai Rendőr Akadémia, az Európai Rendőr Akadémia, a németországi NATO Iskola és a Marshall Központ szakirányú tanfolyamai. A képzés tartalma, jellege semmiképpen sem tekinthető katonai tartalmúnak. Ezzel szemben azonban mégis katonai rendfokozatba való előléptetést tesz lehetővé.

2012-ben kidolgozásra került egy új életpálya modell a nemzetbiztonsági szolgálatok számára is. Ezt a négy szolgálat szakértői állították össze, a személyi állomány bevonásával. A tervezetet az Alkotmányvédelmi Hivatal és az Nemzetbiztonsági Szakszolgálat belügyminisztérium számára felterjesztette.

Az új életpálya modellben a jelenlegi besorolási osztályozás megváltozik, a rendfokozati előmenetel, mint az egyén karrierjének jellemzője nem meghatározó. A munkaköri (beosztási) csoportok jellemzően azokat a munkaköröket összesítik, amelyek azonos szintű szakirányú szakmai végzettségekkel tölthetők be, tevékenységük és felelősségük összemérhető.

Az azonos szintű állami és szakmai végzettséghez kötött beosztási csoportok rangosztályokká (munkaköri osztályokká) szerveződnek. A munkaköri osztályok elnevezésükben igazodnak a történelmileg kialakult állománykategóriák és rendfokozatok elnevezéséhez.

Az életpálya során az előlépést a jövőben nem elsősorban a következő rendfokozat elérése, hanem a magasabb rangosztályba vagy munkaköri csoportba történő kinevezés jelenti majd. A magasabb beosztási csoportba történő kinevezés alapfeltétele a magasabb beosztáshoz meghatározott szakirányú állami és/vagy szakmai végzettségek megszerzése.

Egyes rangosztályok esetében, a rangosztályon belüli munkaköri csoport-szintek közötti előresorolás feltétele lehet az előírt tanfolyamok elvégzése, továbbá a kötelező továbbképzési rendszerben mutatott aktivitás és eredményesség is.

Jegyzetek:

- ¹ ZEIDLER: A Magyar Királyi Csendőrség rendfokozati rendszere és jelvényei. ; OLASZ — PARÁDI — ZEIDLER ; PILCH
- ² DEÁK: Besúgólisták a neoabszolutizmus korából. ; DEÁK: Egy régi politikai rendszerváltás és az államrendőrség 1867. ; DEÁK: Ludai Mór és a bécsi titkosrendőrség az 1860-as években. ; DEÁK: Államrendőrség Magyarországon a Schmerlingi-provizórium időszakában. ; DEÁK: Szigorúan ellenőrzött levelek. Az 1849. utáni politikai elit titkos postai megfigyelése. ; DEÁK: Államrendőrségi információs hálózat Magyarországon 1849-1867. ; PAJKOSSY: a kormányzati „terrorizmus” politikája Magyarországon 1835-1839. ; PAJKOSSY: Sedlnitzky magyarországi besúgói 1848 előestéjén. ; SOÓS ; WELMANN ; ZACHAR: Az Osztrák-Magyar Monarchia örökös tartományainak rendvédelmi testületei. ; ZACHAR: Tradíció és folyamatosság az osztrák rendvédelmi szervezeteknél. ; ZACHAR: Az osztrák rendvédelmi modell történelmi gyökerei.
- ³ FÁBIÁNNÉ ; HERMAN ; URBÁN: Az 1848/49-es szabadságharc rendvédelmi testületei ; URBÁN: Tervek és eredmények az 1848/49-es forradalom és szabadságharc idején az önálló magyar rendvédelmi szervezetek létrehozása. ; URBÁN: Az Országos Rendőri Hivatal megszervezése 1848. májusában. ; URBÁN: Perczel Mór a rendőrfőnök. ; URBÁN: Az 1848/49-es szabadságharc rendvédelmi testületei. ; URBÁN: Postaellenőrzés 1848-ban.
- ⁴ PARÁDI: Az Evidenzbüro. ; RESS ; SUBA
- ⁵ PILCH: op.cit.
- ⁶ ZEIDLER: POKORNY Hermann vezérezredes kintünetései és ami mögötte van. ; POKORNY
- ⁷ 1921/III.tc.
- ⁸ 5047/1919.ME.r. ; PARÁDI: A polgári magyar állam rendőrségei 1867-1945. ; PARÁDI: A két világháború közötti Magyar Királyság rendvédelme.
- ⁹ 6500/1931.ME.r. ; PARÁDI: A Magyar Királyság rendőrségei 1920-1945. ; PARÁDI: A magyar állami rendőrség fejlődéstörténeti tapasztalatai 1867-1945.
- ¹⁰ BORBÉLY — KAPY: 159-162.p.
- ¹¹ PARÁDI: *A Magyar Királyi Csendőrség. Az első magyar polgári, központosított, közbiztonsági őrtestület 1881-1945.* : 98-99.p.
- ¹² VARGYAI: 37-38.p. ; DOMBRÁDY
- ¹³ SZAKÁLY: Az önálló magyar katonai hírszerzés és kémelhárítás létrehozása 1918-1922. ; KOVÁCS
- ¹⁴ - PILCH: op.cit. III.köt. 191-206.p.
- ÁROKAY: Az önálló magyar katonai attasé szolgálat létrehozásának előzményei 1918-1919.
- ÁROKAY: A rejtett katonai attaséi szolgálat első állomáshelyeinek felállítása 1920-1923.
- ÁROKAY: A rejtett katonai attaséi szolgálat tevékenysége 1923-1928.
- SZAKÁLY: A magyar katonai hírszerzés és kémelhárítás vezetői 1919-1945.
- SZAKÁLY: A magyar katonai attaséi szolgálat személyi összetétele 1919-1945.
- SZAKÁLY: Az önálló magyar katonai hírszerzés és kémelhárítás létrehozása 1918-1922. : op.cit.
- ¹⁵ 1690/1945.ME.r.
- ¹⁶ 1700/1945.ME.r.
- ¹⁷ MÜLLER
- ¹⁸ CSEH
- ¹⁹ ÖTVÖS
- ²⁰ TÓTH
- ²¹ TAKÁCS
- ²² Loc.cit.
- ²³ 1990/X.tv.
- ²⁴ 26/1990 (II.14.) MT.r.

²⁵ 1995/CXXXV.tv.

²⁶ Magyarország Alaptörvénye, 45. cikk, 3-4 pont.

²⁷ 1995/CXXXV.tv. : op.cit. 20. és 21. §.

²⁸ Loc.cit. 34. , 35. és 36. §.

²⁹ 1996/XLIII.tv. ; 1998/XIX.tv. ; 1999/LXXV.tv. ; 2002/LIV.tv. ; 2003/III.tv. ; 2003/C.tv. ; 2003/CI.tv. ; 2003/CXXX.tv. ; 2005/XLVII.tv. ; 2010/CXXII.tv. ; 140/1996. (VIII.31) korm.r. ; 1/1997 (II.26.) TNM.r. ; 5/1999 (X.27.) TNM.r. ; 7/2003 (VI.27) MEH VM-IM.r. ; 180/2004 (V.26.) korm.r.

³⁰ A Nemzetbiztonsági Szakszolgálat.

³¹ Loc.cit.

Jegyzetekben alkalmazott rövidítések:

MONOGRÁFIÁK

- BORBÉLY — KAPY — BORBÉLY Zoltán — KAPY Rezső: *A 60 éves magyar rendőrség 1881-1941.* Budapest, 1942, Halász Irodalmi és Könyvkiadó Vállalat. 549 p.
- PARÁDI: *A Magyar Királyi Csendőrség. Az első magyar polgári, központosított, közbiztonsági őrtestület 1881-1945.* Budapest, 2012, Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság. 281 p. HU-ISBN 978 963 08 4794 0./A magyar rendvédelem-történet öröksége, 2./ HU-ISSN 2062-8447.
- PILCH — PILCH Jenő: *A hírszerzés és kémkedés története.* I-III.köt. Budapest, 1936, Franklin.
- POKORNY — POKORNY Hermann: *Emlékeim, a láthatatlan hírszerző.* Budapest-Kalocsa, 2000, Petit Reál-KaloPrint. 168 p. HU-ISBN 963 92 6703 1. /Hadtörténeti Levéltári Közlemények./ HU-ISSN 1417-9598.
- VARGYAI — VARGYAI Gyula: *A hadsereg politikai funkciói Magyarországon a harmincas években.* Budapest, 1983, Akadémia Kiadó. 190 p. HU-ISBN 963 05 3085 6.

TANULMÁNYOK

- ÁROKAY: Az önálló magyar katonai attasé szolgálat létrehozásának előzményei 1918-1919. — ÁROKAY Lajos: Az önálló magyar katonai attasé szolgálat létrehozásának előzményei 1918-1919. *Hadtörténelmi Közlemények*, XCVIII.évf. (1983) 1.sz. 73-94.p. HU-ISSN 0017-6540.
- ÁROKAY: A rejtett katonai attaséi szolgálat első állomáshelyeinek felállítására 1920-1923. — ÁROKAY Lajos: A rejtett katonai attaséi szolgálat első állomáshelyeinek felállítására 1920-1923. *Hadtörténelmi Közlemények*, XCVIII.évf. (1983) 3.sz. 356-381.p. HU-ISSN 0017-6540.
- ÁROKAY: A rejtett katonai attaséi szolgálat tevékenysége 1923-1928. — ÁROKAY Lajos: A rejtett katonai attaséi szolgálat tevékenysége 1923-1928. *Hadtörténelmi Közlemények*, XCVIII.évf. (1983) 4.sz. 574-591.p. HU-ISSN 0017-6540.
- CSEH — CSEH Gergő Bendegúz: A magyarországi állambiztonsági szervek intézmény-történeti vázlata 1945-1990. In Gyarmati György (szerk.): *Trezor I. A történeti Hivatal Évkönyve 1999.* Budapest, 1999, Történeti Hivatal. 73-90.p. HU-ISSN 1585-3993.
- DEÁK: Besúgólisták a neoabszolutizmus korából. — DEÁK Ágnes: Besúgólisták a neoabszolutizmus korából. *Aetas*, XXI.évf. (2006) 4.sz. 21-44.p. HU-ISSN 0237-7934.
- DEÁK: Egy régi politikai rendszerváltás és az államrendőrség 1867. — DEÁK Ágnes: Egy régi politikai rendszerváltás és az államrendőrség 1867. *Történelmi Szemle*, XLIX.évf. (2007) 33.sz. 352-353.p. HU-ISSN 0040-9634.
- DEÁK: Ludassy Mór és a bécsi titkosrendőrség az 1860-as években. — DEÁK Ágnes: Ludassy Mór és a bécsi titkosrendőrség az 1860-as években. *Történelmi Szemle*, XLIX.évf. (2007) 4.sz. HU-ISSN 0040-9634.
- DEÁK: Államrendőrség Magyarországon a Schmerlingi-provizórium időszakában. — DEÁK Ágnes: Államrendőrség Magyarországon a Schmerlingi-provizórium időszakában. *Századok*, CXLII.évf. (2008) 3.sz. 727-771.p. HU-ISSN 0039-8098.
- DEÁK: Szigorúan ellenőrzött levelek. Az 1849. utáni politikai elit titkos postai megfigyelése. — DEÁK Ágnes: Szigorúan ellenőrzött levelek. Az 1849. utáni politikai elit titkos postai megfigyelése. *Múlt-kor*, II.évf. (2011) tavasz. 53-56.p. HU-ISSN 2061-3563.
- DEÁK: Államrendőrségi információs hálózat Magyarországon 1849-1867. — DEÁK Ágnes: Államrendőrségi információs hálózat Magyarországon 1849-1867. 81-92.p. In CSÓKA Ferenc (szerk.): *Szakszolgálat Magyarországon, avagy tanulmányok a hírszerzés és titkos adatgyűjtés világából 1780-2011.* Budapest, 2012, Nemzetbiztonsági Szakszolgálat. 497 p. HU-ISBN 978 963 08 3211 3.
- DOMBRÁDY — DOMBRÁDY Lóránd: Mi volt a VKF/2.? *História*, I.évf. (1979) 2.sz. 21-22.p. HU-ISSN 0139-2409.
- FÁBIÁNNÉ — FÁBIÁNNÉ Kiss Erzsébet: Az országos rendőrség ügye 1848-1849-ben. *Levéltári Közlemények*, XLIV-XLV.évf. (1974) 187-207.p. HU-ISSN 0024-1512.
- HERMAN — HERMAN Róbert: A „polgári” hírszerzés 1848-1849-ben. 43-70.p. In CSÓKA Ferenc (szerk.): *Szakszolgálat Magyarországon, avagy tanulmányok a hírszer-*

- zés és titkos adatgyűjtés világából 1780-2011. Budapest, 2012, Nemzetbiztonsági Szakszolgálat. 497 p. HU-ISBN 978 963 08 3211 3.
- KOVÁCS — KOVÁCS Tamás: A Magyar Királyi Csendőrség és a Magyar Királyi (Állami) Rendőrség politikai osztályai. 117-134.p. In BODA József — PARÁDI József — SIMON F. Nándor (szerk.): *A XIX-XX. századi magyar állam nemzetbiztonsági szervezetei*. Budapest, 2013. Nemzetbiztonsági Szakszolgálat. 358 p. HU-ISBN 978 963 08 5856 4.
- MÜLLER — MÜLLER Rolf: Politikai rendőrség a második világháború utáni években 1945-1948. 171-189.p. In BODA József — PARÁDI József — SIMON F. Nándor (szerk.): *A XIX-XX. századi magyar állam nemzetbiztonsági szervezetei*. Budapest, 2013. Nemzetbiztonsági Szakszolgálat. 358 p. HU-ISBN 978 963 08 5856 4.
- OLASZ — PARÁDI — ZEIDLER — OLASZ György — PARÁDI József — ZEIDLER Sándor: A magyar állami rendvédelmi testületek katonai rendfokozati rendszerei a kiegyezéstől az ezredfordulóig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XV.évf. (2008) 18.sz. 29-63.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés a és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században.*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- ÖTVÖS — ÖTVÖS István: Harc az elsőbbségért. Adalékok az ÁVH, a Katpol és a BM szervek küzdelméhez 1947-1949. 191-206.p. In BODA József — PARÁDI József — SIMON F. Nándor (szerk.): *A XIX-XX. századi magyar állam nemzetbiztonsági szervezetei*. Budapest, 2013. Nemzetbiztonsági Szakszolgálat. 358 p. HU-ISBN 978 963 08 5856 4.
- PAJKOSSY: A kormányzati „terrorizmus” politikája Magyarországon 1835-1839. — PAJKOSSY Gábor: A kormányzati „terrorizmus” politikája Magyarországon 1835-1839. *Századok*, CXLI.évf. (2007) 683-721.p. HU-ISSN 0039-8098.
- PAJKOSSY: Sedlnitzky magyarországi besúgó 1848 előestéjén. — PAJKOSSY Gábor: Sedlnitzky magyarországi besúgó 1848 előestéjén. 31-42.p. In CSÓKA Ferenc (szerk.): *Szakszolgálat Magyarországon, avagy tanulmányok a hírszerzés és titkos adatgyűjtés világából 1780-2011*. Budapest, 2012, Nemzetbiztonsági Szakszolgálat. 497 p. HU-ISBN 978 963 08 3211 3.
- PARÁDI: A Magyar Királyság rendőrségei 1920-1945. — PARÁDI József: A Magyar Királyság rendőrségei 1920-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XI.évf. (2005) 13.sz. 105-113.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2001. áprilisában Párizsban hangzott el a Francia Nemzeti Csendőrség és a Sorbonne Egyetemcsoport közös szervezésében „*Csendőrségek a XIX-XX. században*” megvalósított nemzetközi tudományos konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: A két világháború közötti Magyar Királyság rendvédelme. — PARÁDI József: A két világháború közötti Magyar Királyság rendvédelme. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XVIII.évf. (2010) 21.sz.85-100.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2007október 5-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*A rendvédelem fejlődése a XIX-XX. században.*” című XXI. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: A polgári magyar állam rendőrségei 1867-1945. — PARÁDI József: A polgári magyar állam rendőrségei 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XX.évf. (2011) 23.sz. 124-143.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2009. október 9-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*A kiegyezéstől az ezredfordulóig felszámolt országos hatáskörű magyar rendvédelmi testületek*” című XXIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: A magyar állami rendőrség fejlődéstörténeti tapasztalatai 1867-1945. — PARÁDI József: A magyar állami rendőrség fejlődéstörténeti tapasztalatai 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, XXII.évf. (2012) 25.sz.85-103.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2010. december 6-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*A közbiztonság közös Kárpát-medencei örökségünk*” című XXV. Konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: Az Evidenzbüro. — PARÁDI József: Az Evidenzbüro. 33-54.p. In BODA József — PARÁDI József — SIMON F. Nándor (szerk.): *A XIX-XX. századi magyar állam nemzetbiztonsági szervezetei*. Budapest, 2013. Nemzetbiztonsági Szakszolgálat. 358 p. HU-ISBN 978 963 08 5856 4.

- RESS — RESS Imre: A kormányzati hírszolgálat átalakulása az Osztrák-Magyar Monarchiában a kiegyezés után. 93-124.p. In CSÓKA Ferenc (szerk.): *Szakszolgálat Magyarországon, avagy tanulmányok a hírszerzés és titkos adatgyűjtés világából 1780-2011.* Budapest, 2012, Nemzetbiztonsági Szakszolgálat. 497 p. HU-ISBN 978 963 08 3211 3.
- SOÓS — SOÓS István: József főherceg-nádor titkos rendőri megfigyelése 1805-1812. 11-30.p. In CSÓKA Ferenc (szerk.): *Szakszolgálat Magyarországon, avagy tanulmányok a hírszerzés és titkos adatgyűjtés világából 1780-2011.* Budapest, 2012, Nemzetbiztonsági Szakszolgálat. 497 p. HU-ISBN 978 963 08 3211 3.
- SUBA — SUBA János: Postaellenőrzés 1867-1945. 137-144.p. In CSÓKA Ferenc (szerk.): *Szakszolgálat Magyarországon, avagy tanulmányok a hírszerzés és titkos adatgyűjtés világából 1780-2011.* Budapest, 2012, Nemzetbiztonsági Szakszolgálat. 497 p. HU-ISBN 978 963 08 3211 3.
- SZAKÁLY: A magyar katonai hírszerzés és kémelhárítás vezetői 1919-1945. — SZAKÁLY Sándor: A magyar katonai hírszerzés és kémelhárítás vezetői 1919-1945. 11-38.p. In SZAKÁLY Sándor: *Katonák, csendőrök, ellenállók.* Kaposvár, 2007, Kaposvár Megyei Jogú Város Közgyűlése. 114 p. HU-ISBN 978 963 86 7329 9. /Örökség Kaposi Kiskönyvtár, 32./ HU-ISSN 1218-7380.
- SZAKÁLY: A magyar katonai attaséi szolgálat személyi összetétele 1919-1945. — SZAKÁLY Sándor: A magyar katonai attaséi szolgálat személyi összetétele 1919-1945. 39-60.p. In SZAKÁLY Sándor: *Katonák, csendőrök, ellenállók.* Kaposvár, 2007, Kaposvár Megyei Jogú Város Közgyűlése. 114 p. HU-ISBN 978 963 86 7329 9. /Örökség Kaposi Kiskönyvtár, 32./ HU-ISSN 1218-7380.
- SZAKÁLY: Az önálló magyar katonai hírszerzés és kémelhárítás létrehozása 1918-1922. — SZAKÁLY Sándor: Az önálló magyar katonai hírszerzés és kémelhárítás létrehozása 1918-1922. 101-116.p. In BODA József — PARÁDI József — SIMON F. Nándor (szerk.): *A XIX-XX. századi magyar állam nemzetbiztonsági szervezetei.* Budapest, 2013. Nemzetbiztonsági Szakszolgálat. 358 p. HU-ISBN 978 963 08 5856 4.
- TAKÁCS — TAKÁCS Tibor: A kádári politikai rendőrség létrejötte 1956-1962. 223-238.p. In BODA József — PARÁDI József — SIMON F. Nándor (szerk.): *A XIX-XX. századi magyar állam nemzetbiztonsági szervezetei.* Budapest, 2013. Nemzetbiztonsági Szakszolgálat. 358 p. HU-ISBN 978 963 08 5856 4.
- URBÁN: Az 1848/49-es szabadságharc rendvédelmi testületei — URBÁN Aladár: Az 1848/49-es szabadságharc rendvédelmi testületei. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, Lévf. (1991) 1.sz. 7-16.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1990. április 24. Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „A magyar rendvédelmi testületek és az önkormányzati szervezetek kapcsolata 1848-1945” című I. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- URBÁN: Tervek és eredmények az 1848/49-es forradalom és szabadságharc idején az önálló magyar rendvédelmi szervezetek létrehozása — URBÁN Aladár: Tervek és eredmények az 1848/49-es forradalom és szabadságharc idején az önálló magyar rendvédelmi szervezetek létrehozása. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, II.évf. (1992) 3.sz. 11-20.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1991. november 19-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „Tradíció és korszerűség” című III. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- URBÁN: Az Országos Rendőri Hivatal megszervezése 1848. májusában. — URBÁN Aladár: Az Országos Rendőri Hivatal megszervezése 1848. májusában. *Századok*, CXLIII.évf. (2009) 3.sz. 657-668.p. HU-ISSN 0039-8098.
- URBÁN: Perczel Mór a rendőrfőnök. — URBÁN Aladár: Perczel Mór a rendőrfőnök. *Századok*, CXLV.évf. (2011) 3.sz. 637-654p. HU-ISSN 0039-8098.
- URBÁN: Postaellenőrzés 1848-ban. — URBÁN Aladár: Postaellenőrzés 1848-ban. 71-80.p. In CSÓKA Ferenc (szerk.): *Szakszolgálat Magyarországon, avagy tanulmányok a hírszerzés és titkos adatgyűjtés világából 1780-2011.* Budapest, 2012, Nemzetbiztonsági Szakszolgálat. 497 p. HU-ISBN 978 963 08 3211 3.
- WELMANN — WELMANN Nóra: A Habsburg-birodalom titkosrendőrségének kiépülése és működése I. Ferenc uralkodása idején. 51-87.p. In CSORBA Csilla — GERŐ András (szerk.): *Nyolc tanulmány a XIX. századi magyar történet köréből.* Budapest, 1978, HU-ISBN 978 963 08 3211 3.
- ZEIDLER: A Magyar Királyi Csendőrség rendfokozati rendszere és jelvényei. — ZEIDLER Sándor: A Magyar Királyi Csendőrség rendfokozati rendszere és jelvényei. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, VII.évf. (1997) 8.sz. 110-112.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1996. október 29-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-

- történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „A napóleoni közbiztonsági örökséget újra Párizstól — Itálián és Ausztrián keresztül — Budapestig.” című VIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- ZEIDLER: POKORNY Hermann vezérezredes kitérítései és ami mögötte van. — ZEIDLER Sándor: POKORNY Hermann vezérezredes kitérítései és ami mögötte van. 55-100.p. In BODA József — PARÁDI József — SIMON F. Nándor (szerk.): *A XIX-XX. századi magyar állam nemzetbiztonsági szervezetei*. Budapest, 2013. Nemzetbiztonsági Szakszolgálat. 358 p. HU-ISBN 978 963 08 5856 4.
- ZACHAR: Az Osztrák-Magyar Monarchia örökös tartományainak rendvédelmi testületei. — ZACHAR József: Az Osztrák-Magyar Monarchia örökös tartományainak rendvédelmi testületei. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, I.évf. (1990) 1.sz.17-29.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1990. április 24-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „A magyar rendvédelmi testületek és az önkormányzati szervezetek kapcsolata 1848-1945.” című I. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- ZACHAR: Tradíció és folyamatosság az osztrák rendvédelmi szervezeteknél. — ZACHAR József: Tradíció és folyamatosság az osztrák rendvédelmi szervezeteknél. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, II.évf. (1992) 3.sz. 65-74.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1991. november 19-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „Tradíció és korszerűség.” című III. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- ZACHAR: Az osztrák rendvédelmi modell történelmi gyökerei. — ZACHAR József: Az osztrák rendvédelmi modell történelmi gyökerei. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, IX.évf. (1999) 10.sz. 202-206.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1998. szeptember 12-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „A nyugati rendvédelem hatása a XIX-XX. századi magyar rendvédelemre.” című X. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

JOGSZABÁLYOK

- 1921/III.tc. — 1921/III.tc. az állami és társadalmi rend hatályosabb védelméről.
- 1990/X.tv. — 1990/X.tv. a különleges titkosszolgálati eszközök és módszerek engedélyezésének átmeneti szabályozásáról.
- 1995/CXXXV.tv. — 1995/CXXXV.tv. a nemzetbiztonsági szolgálatokról.
- 1996/XLIII.tv. — 1996/XLIII.tv. a fegyveres szervek hivatásos állományú tagjainak szolgálati viszonyáról.
- 1998/XIX.tv. — 1998/XIX.tv. a büntetőeljárásról.
- 1999/LXXV.tv. — 1999/LXXV.tv. a szervezett bűnözés, valamint az azzal összefüggő egyes jelenségek elleni fellépés szabályairól és az ehhez kapcsolódó törvénymódosításokról.
- 2002/LIV.tv. — 2002/LIV.tv. a bűnüldöző szervek nemzetközi együttműködéséről.
- 2003/III.tv. — 2003/III.tv. az elmúlt rendszer titkosszolgálati tevékenységének feltárásáról és az Állambiztonsági Szolgálatok Történelmi Levéltára létrehozásáról.
- 2003/C.tv. — 2003/C.tv. az elektronikus hírközlésről.
- 2003/CI. — 2003/CI. a postáról.
- 2003/CXXX.tv. — 2003/CXXX.tv. az Európai Unió tagállamaival folytatott büntügyi együttműködésről.
- 2005/XLVII.tv. — 2005/XLVII.tv. az igazságügyi szakértői tevékenységről.
- 2010/CXXII.tv. — 2010/CXXII.tv. a Nemzeti Adó- és Vámhivatalról.
- Magyarország Alaptörvénye — Magyarország Alaptörvénye
- 5047/1919.ME.r. — 5047/1919.ME.r. a rendőrségek államosítása tárgyában.
- 6500/1931.ME.r. — 6500/1931.ME.r. a m.kir. rendőrség szervezeti változásairól.
- 1690/1945.ME.r. — 1690/1945.ME.r. a csendőrség feloszlásáról és az államrendőrség megszervezéséről.
- 1700/1945.ME.r. — 1700/1945.ME.r. a Magyar Államrendőrség felállításáról.
- 26/1990 (II.14.) MT.r. — 26/1990 (II.14.) MT.r. a Nemzetbiztonsági feladatok ellátásának átmeneti szabályozásáról.
- 140/1996 (VIII.31.) korm.r. — 140/1996 (VIII.31.) korm.r. a fegyveres szervek hivatásos állományú tagjainak szolgálati viszonyáról szóló 1996/XLIII.tv. végrehajtásáról.

- 1/1997 (II.27.) TNM.r. — 1/1997 (II.27.) TNM.r. a polgári nemzetbiztonsági szolgálatok hivatásos állományú tagjai szolgálati viszonyának létesítéséről, tartalmáról és megszüntetéséről.
- 5/1999 (X.27.) TNM.r. — 5/1999 (X.27.) TNM.r. a szolgálati fegyverek a polgári nemzetbiztonsági szolgálatoknál történő rendszeresítéséről, viseléséről, használatáról és tárolásáról.
- 7/2003 (VI.27.) MeHVM-IM.r. — 7/2003 (VI.27.) MeHVM-IM.r. a polgári nemzetbiztonsági szolgálatok hivatásos állományú tagjai által elkövetett katonai vétségek parancsnoki nyomozásáról.
- 180/2004 (V.26.) korm.r. — 180/2004 (V.26.) korm.r. az elektronikus hírközlési feladatokat ellátó szervezetek és a titkos információgyűjtésre, illetve titkos adatgyűjtésre felhatalmazott szervezetek együttműködésének rendjéről.

VILÁGHÁLÓS HIVATKOZÁSOK

- TÓTH — TÓTH Eszter: A politikai és gazdasági hírszerzés szervezet-története, 1945-1990. *Betekintő*, V.évf. (2011) 2.sz. A folyóirat csak a világháló jelenik meg, oldalszámzás nélkül. HU-ISSN 1788-7569.
Világhálón: epa.oszk.hu/01200/01268/00018/pdf/EPA01268_betekinto_2011_2_toth_e.pdf
- A Nemzetbiztonsági Szakszolgálat. — A Nemzetbiztonsági Szakszolgálat.
Világhálón: <http://www.nbsz.gov.hu>

Glosszárium:

Militarizmus (lat.): 1. a hatalom és a katonai erő növelésére irányuló politika. A 20. sz. -ban különösen a válságok időszakában erősödött meg. Legfontosabb jellemzői: agresszív külpolitika; háborús politika; fegyverkezési hajszá; agresszív katonai tömbök létrehozása; külföldi katonai támaszpontok létesítése.

2. Katonai vezetők csoportjának politikai uralma.

3. A katonai szellem és gondolkodás túlhangsúlyozása a társadalom egészében, különösen a gazdaságban és a szellemi életben.¹

Demilitarizálás: katonai jellegű intézmények, építmények megszüntetése, a katonai erők leszerelése, lefegyverzése, v. kivonása, fenntartásuk megtiltása egy meghatározott területen, nemzetközi egyezmények alapján. Csökkenti a katonai konfliktusok, fegyveres összetűzések keletkezésének lehetőségeit, s növeli a térség lakosságának biztonságérzetét.²

Demilitarizmus: A militarizmus ellentéte. A katonai erő és befolyás csökkentésére irányuló erőfeszítések összessége. A katonai vezetés politikai hatalmának korlátozása.
(A szerző definiálása.)

Rang rendszer: A rang az egyén társadalmi helyzetét kifejező fogalom. A rang szorosan összefügg a címmel és az adott szervezetben betöltött beosztással. Lényegében minden rangnak valamilyen cím is megfelel, de a rangot címmel vagy származással nem lehetett automatikusan elnyerni, csak életkorral, szolgálattal, azaz hivatallal vagy vagyonnal, esetleg személyes tekintéllyel. Rangok léteznek a hadseregben, az egyházban, az oktatásban, a rendvédelmi szerveknél, a közigazgatásban, a termelésben, a családban, sőt még az állatvilágban is.
(A szerző definiálása.)

Rendfokozat: a fegyveres erők és rendvédelmi szervezetek tagjainak rangját kifejező cím, illetve az egyenruha meghatározott helyén viselt jelzés. A katonai rendfokozat utal a szolgálati viszonyra (hivatásos vagy továbbszolgáló) a szolgálatban eltöltött időre, a katonai, szakmai felkészültségre. A rendfokozat határozza meg a katona feljebbvalói viszonyát, ad támpontot a rendszeresített beosztások alkalmas személyekkel való betöltésére, ill. ahhoz, hogy az adott rendfokozatú személy milyen beosztást tölthet be. A rendfokozathoz törvényben és szabályzatban meghatározott jogosultságok és kötelezettségek fűződnek.³ A második világháborút megelőzően a „rangfokozati rendszer” kifejezést is használták abban az értelemben is ahogyan napjainkban a rendfokozati rendszer szóösszetételt. (A szerk.)

Függelmi (rendszer) viszony: azt a viszonyt fejezi ki, ahogy egyrészt az alárendeltek engedelmeskedni tartoznak a szolgálati kötelemeket szabályozó általános rendelkezéseknek és a végrehajtásuk érdekében kiadott parancsoknak, másrészt magában foglalja a szolgálati felsőbbség jogát a beosztottakra kötelező rendelkezések és konkrét parancsok kiadására. Minden katona a fennálló függelmi viszonyok között teljesít szolgálatot. Az a katona, akinek joga és kötelessége más katonák tevékenységének irányítása, *előljáró*, akire pedig hatásköre kiterjed, *alárendelt*. Az általános hatáskörű előljáró a *szolgálati előljáró*, a neki alárendelt katonák a *szolgálati alárendeltek*; az az előljáró aki csak saját szakterületén rendelkezik a szolgálati előljáró akaratának megvalósítása érdekében intézkedési jogkörrel *szakmai előljáró*, azok akikre ez a jogkör kiterjed *szakmai alárendeltek*. A függelmi viszony betartása és betartatása a katonai rend és fegyelem alapja. Az, aki a függelmi viszonyt megszegi *függelmsértést* követ el.⁴

Források:

- ¹ *Hadtudományi Lexikon*. Budapest, 1995, Magyar Hadtudományi Társaság. 926.p. HU-ISBN 963 04 5226 X.
² *Hadtudományi Lexikon*. Budapest, 1995, Magyar Hadtudományi Társaság. 210.p. HU-ISBN 963 04 5226 X.
³ *Hadtudományi Lexikon*. Budapest, 1995, Magyar Hadtudományi Társaság. 1156.p. HU-ISBN 963 04 5226 X.
⁴ *Hadtudományi Lexikon*. Budapest, 1995, Magyar Hadtudományi Társaság. 382.p. HU-ISBN 963 04 5226 X.

Melléletek jegyzéke:

I.sz. melléklet.

I. Ferenc Császár birodalmi titkos információgyűjtő rendszere (elvi vázlat).

II.sz.melléklet

Az Evidenzbüro.

III.sz.melléklet.

A Magyar Királyi Állami Rendőrség, majd Magyar Királyi Rendőrség és a Magyar Királyi Csendőrség politikai rendészeti szervezeti egységei.

IV.sz.melléklet

Az államrendőrség politikai rendészete (1945-1946).

V.sz.melléklet

Az Államrendőrség Államvédelmi Osztály.

VI.sz.melléklet

A Belügyminisztérium Államvédelmi Hatóság.

VII.sz.melléklet

Honvédelmi Minisztérium Katonapolitikai Főcsoportfőnökség (1945-1949).

VIII.sz.melléklet

Államvédelmi hatóság.

IX.sz.melléklet

Belügyminisztérium állambiztonsági szervezete (1953-1956).

X.sz.melléklet

Belügyminisztérium állambiztonsági szervezetei (1956-1962).

XI.sz.melléklet

Belügyminisztérium III. Főcsoportfőnökség (1963 - 1989).

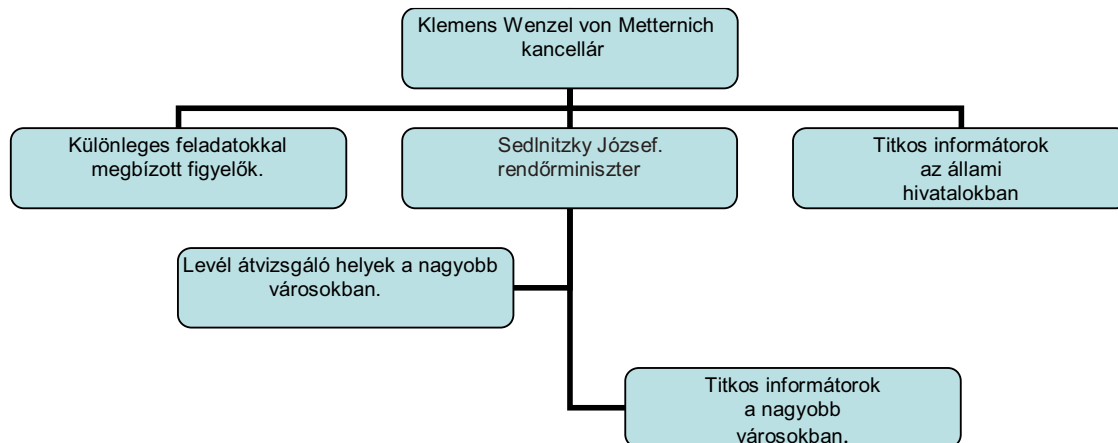
XII.sz.melléklet

A nemzetbiztonsági szolgálatok felügyelete és irányítása (2013)

XIII.sz.melléklet

A Nemzetbiztonsági Szakszolgálat szervezeti felépítése (2013).

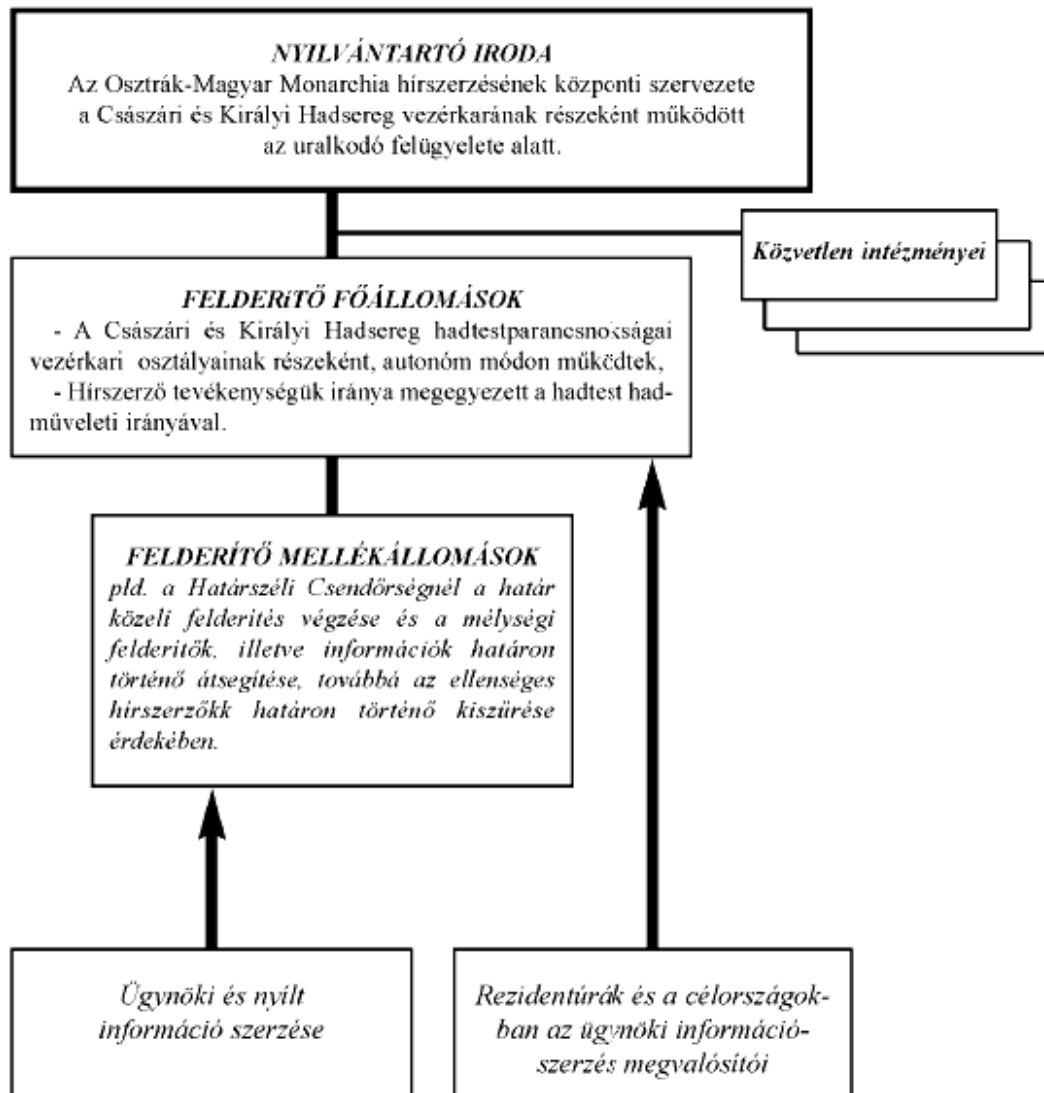
**I. Ferenc Császár birodalmi titkos információgyűjtő rendszere
(elvi vázlat)**

Forrás !

- CHVOJKA Michal (ford.: ARTNER Ramona): Ahogyan a Habsburg-birodalom örökös tartományaiban gróf Joseph SEDLNITZKY rendőrfőnök irányításával az államrendőrség az egyetemi hallgatók egyleteivel foglalkozott. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XIX.évf. (2010) 22.sz. 20-24.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2008. október 11-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Másfél évszázad rendszerváltozásainak hatásai nemzeti rendvédelmünkre.*” című XXII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

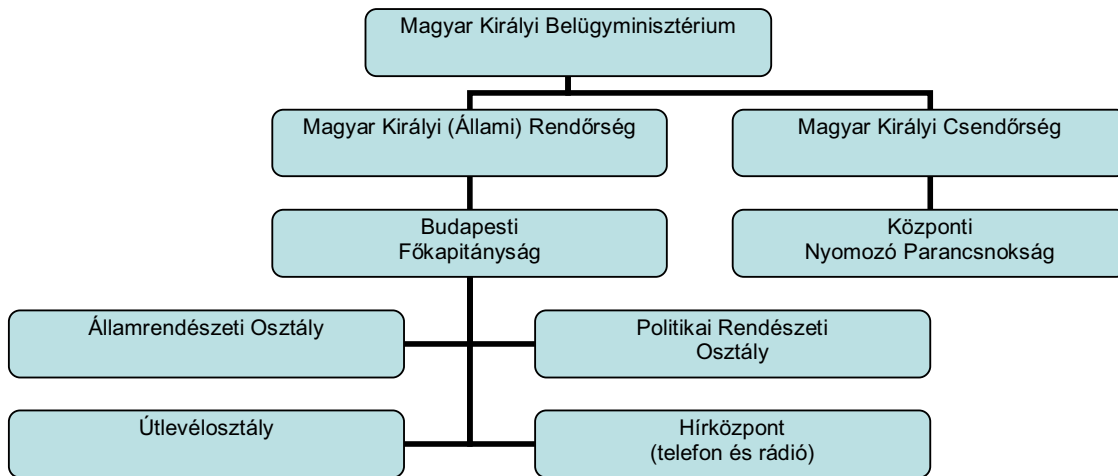
- WELMANN Nóra: A Habsburg-birodalom titkosrendőrségének kiépülése és működése I. Ferenc uralkodása idején. 51-87.p. In CSORBA Csilla — GERŐ András (szerk.): *Nyolc tanulmány a XIX. századi magyar történet köréből.* Budapest, 1978, HU-ISBN 978 963 08 3211 3.

Az Evidenzbüro

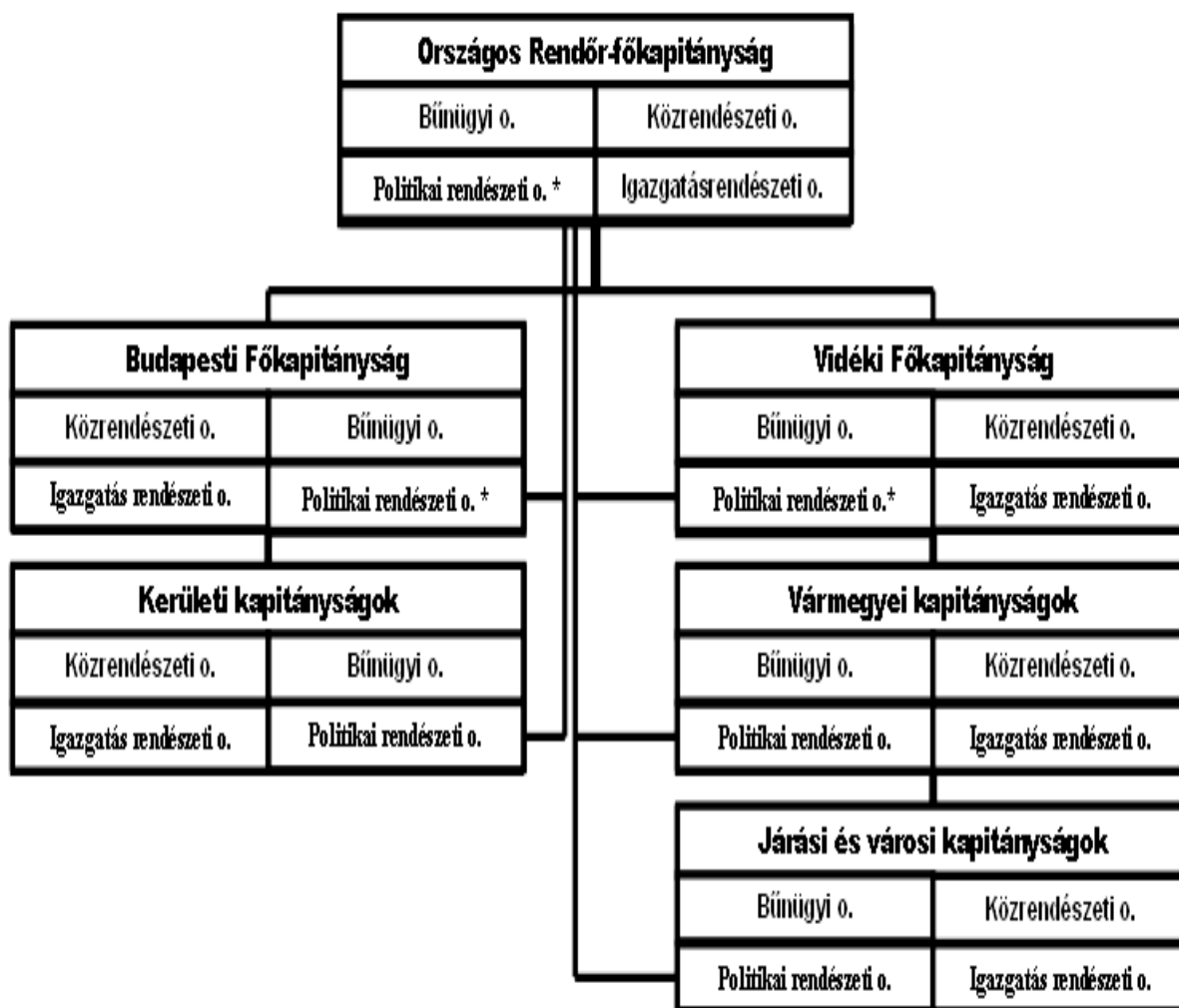
Forrás ! PARÁDI József: Az Evidenzbüro. 33-54.p. In BODA József — PARÁDI József — SIMON F. Nándor (szerk.): *A XIX-XX. századi magyar állam nemzetbiztonsági szervezetei*. Budapest, 2013. Nemzetbiztonsági Szakszolgálat. 358 p. HU-ISBN 978 963 08 5856 4.

A Magyar Királyi Állami Rendőrség, majd Magyar Királyi Rendőrség és a Magyar Királyi Csendőrség politikai rendészeti szervezeti egységei.

Forrás ! PARÁDI József: Rendőrség a HORTHY-korban. *Rubicon*, XX.évf. (2010) 3.sz. 15.p. HU-ISSN 0865-6347.

*Az államrendőrség politikai rendszete.
(1945-1946)*

Forrás !

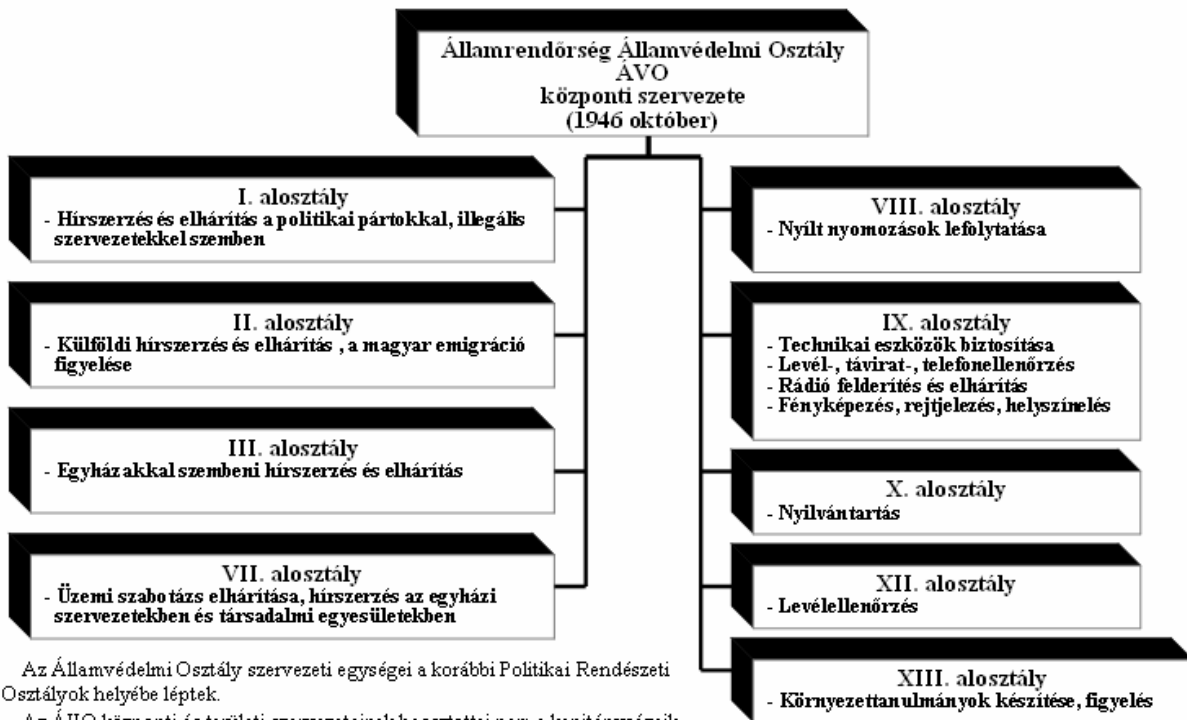
- CSEH Gergő Bendegúz: *A magyarországi állambiztonsági szervek intézménytörténeti vázlata (1945-1990).*

Világhálón: http://www.abtl.hu/html/hu_11_1_intezmeny_tort.html

- 1690/1945.ME.r. a csendőrség felosztásáról és az államrendőrség megszervezéséről.

- 6471/1945.BM.r. az Államrendőrség felállításáról.

Államrendőrség Államvédelmi Osztály

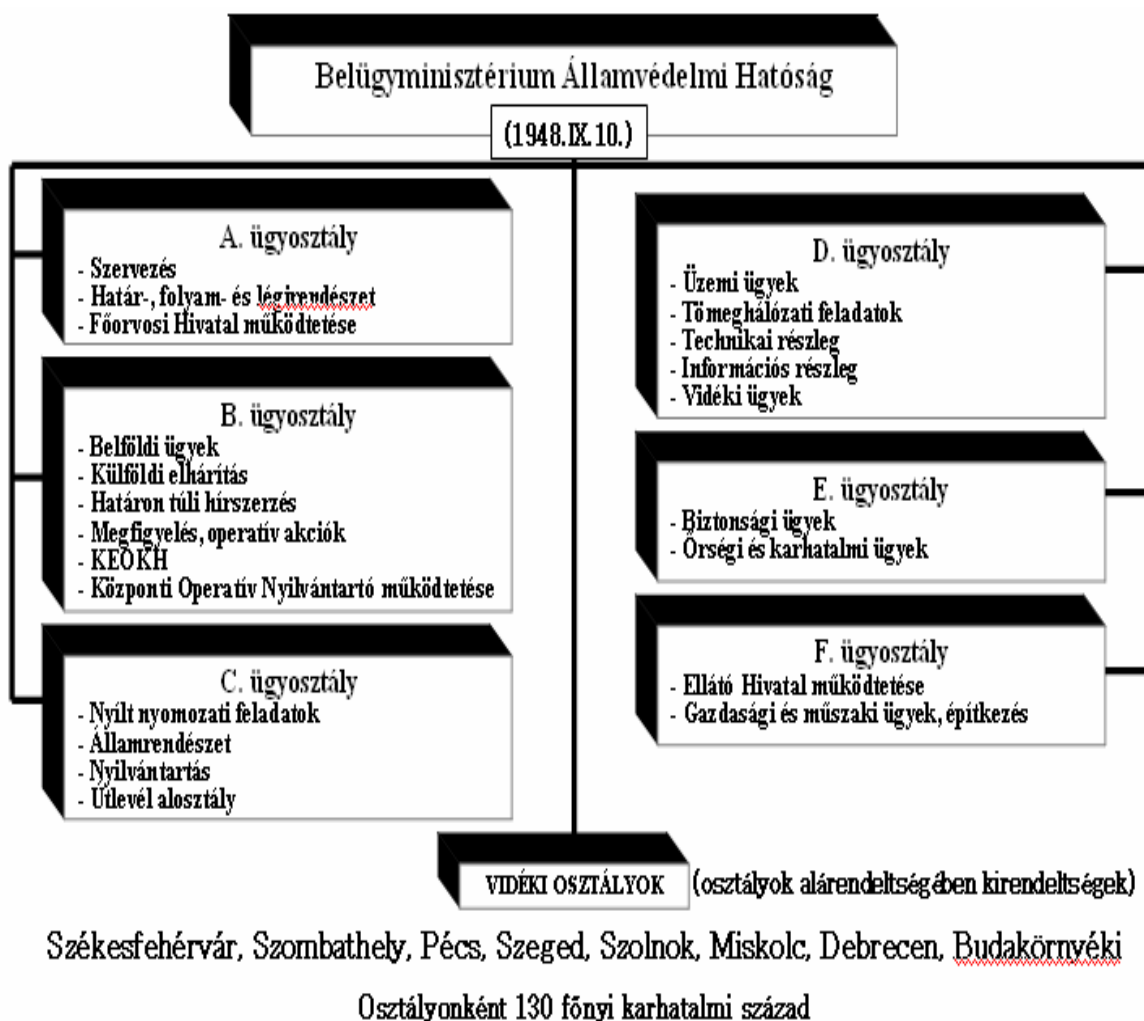
Az Államvédelmi Osztály szervezeti egységei a korábbi Politikai Rendészeti Osztályok helyébe léptek.

Az ÁVO központi és területi szervezeteinek beosztottai nem a kapitányságaik vezetőinek a hatáskörébe tartoztak, hanem felettük kizárólag az ÁVO vezetői diszponáltak.

Forrás !

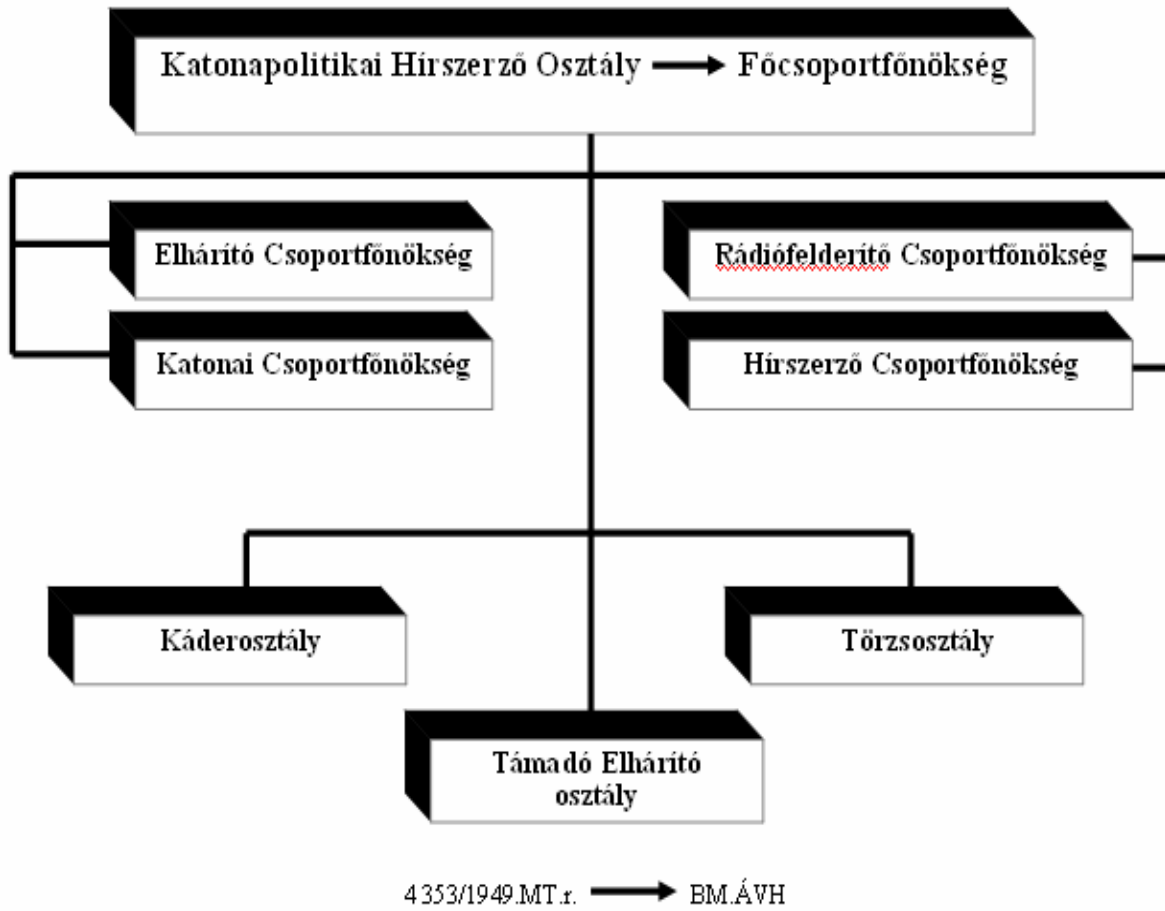
- CSEH Gergő Bendegúz: *A magyarországi állambiztonsági szervek intézménytörténeti vázlata (1945-1990)*.
Világhálón: http://www.abtl.hu/html/hu_11_1_intezmeny_tort.html
- 535 059/1946.BM.r.
- 533 900/1946.BM.r.

A Belügyminisztérium Államvédelmi Hatóság

Forrás !

- CSEH Gergő Bendegúz: *A magyarországi állambiztonsági szervek intézménytörténeti vázlata (1945-1990)*.
- Világhálón: http://www.abtl.hu/html/hu_11_1_intezmeny_tort.html
- 288 009/1948.BM.r.
- 288 010/1948.BM.r.
- 288 276/1948.BM.r.

**Honvédelmi Minisztérium Katonapolitikai Főcsoportfőnökség.
(1945-1949)**

Forrás !

- CSEH Gergő Bendegúz: *A magyarországi állambiztonsági szervek intézménytörténeti vázlata (1945-1990).*
Világhálón: http://www.abtl.hu/html/hu_11_1_intezmeny_tort.html

Államvédelmi Hatóság

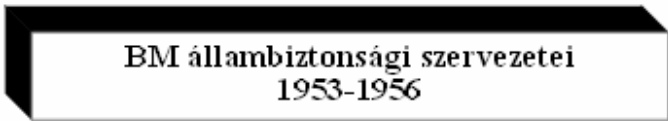

 Államvédelmi Hatóság
1949-1953
Integrálják a - BM ~~ÁVH~~.t - HM Katonapolitikai Főcsoportfőnökséget - Honvéd Határőrséget

I. Főosztály: - belső reakció elhárítása, - kémelhárítás, - szabotázs-elhárítás, - hírszerzés, - útlevel ügyintézés - külföldiek ellenőrzése, - katonai kémelhárítás	VII. Gazdasági Osztály
	VIII. Hírszerző Osztály: - levéllenőrzés - operatív nyilvántartás
	IX. Belső Karhatalom
II. Főosztály: - a Néphadsereg, Határőrség, Belső Karhatalom, Rendőrség személyi állományának védelme, - néphadseregből politikai okok miatt elbocsátottak ellenőrzése	X. Ellenőrzési Osztály
	XI. Párt- és Kormányőrség
III. Főosztály: - telefon és rádiólehallgatás, - rádiófelderítés, - operatív technikai és nyilvántartási feladatok	XII. Futárosztály
	XIII. Vidéki Osztály
IV. Főosztály (határőrség, belső karhatalom): - határőrizeti és belső karhatalmi feladatok ellátása	Titkárság
V. Főosztály (személyzeti): - személyzeti feladatok ellátása, - tanintézetek irányítása, - vizsgálati feladatok ellátása	
VI. Főosztály (jogi, börtönügyi): - az ÁVH .hoz tartozó börtönintézetek munkatáborok, internálótáborok vezetése, - hálózati operatív munka az elítéltek, letartóztatottak és internáltak között.	

Forrás !- CSEH Gergő Bendegúz: *A magyarországi állambiztonsági szervek intézménytörténeti vázlata (1945-1990)*.Világhálón: http://www.abtl.hu/html/hu_11_1_intezmeny_tort.html

- 4353/1949.MT.r.

Belügyminisztérium állambiztonsági szervezete (1953-1956)

BM állambiztonsági szervezetei
1953-1956

Szervezeti egység	Feladat
I. osztály	kémelhárítás
II. osztály	hírszerzés
III. osztály	katonai elhárítás
IV. osztály	belső reakció elhárítása
V. osztály	ipari szabotázs elhárítása
VI. osztály	mezőgazdasági elhárítás
VII. osztály	közlekedési és híradási osztály
VIII. osztály	környezettanulmány, figyelés
IX. osztály	operatív technika, rádióelhárítás
X. osztály	operatív nyilvántartás
XI. osztály	állantitkok védelme
XII. osztály	levéllenőrzés
XIII. osztály	kormányőrség
XIV. osztály	rejtjelközpont

Megyéenként egységes belügyi főosztályokkal

Forrás !

- CSEH Gergő Bendegúz: *A magyarországi állambiztonsági szervek intézménytörténeti vázlata (1945-1990)*.

Világhálón: http://www.abtl.hu/html/hu_11_1_intezmeny_tort.html

- Magyar Dolgozók Pártjának 1953. júniusi Központi Vezetőségi ülése.

Belügyminisztérium állambiztonsági szervezetei (1956-1962)

Belügyminisztérium állambiztonsági szervezetei 1956-1962

Szervezeti egység	Feladat
II. / 1. osztály	katonai elhárítás
II. / 2. osztály	kémelhárítás
II. / 3. osztály	hírszerzés
II. / 4. osztály	közlekedési elhárítás
II. / 5. osztály	belső reakció elhárítása
II. / 6. osztály	szabotázs elhárítás
II. / 7. osztály	mezőgazdasági elhárítás
II. / 8. osztály	vizsgálati feladatok
II. / 9. osztály	környezettanulmány készítés, figyelés
II. / 10. osztály	operatív technika alkalmazása
II. / 11. osztály	operatív nyilvántartás
II. / 12. osztály	rejtjelközpont
II. / 13. osztály	levéllenőrzés
II. / 16. osztály	rádió felderítés
KEOKH és Ütlevel osztály	

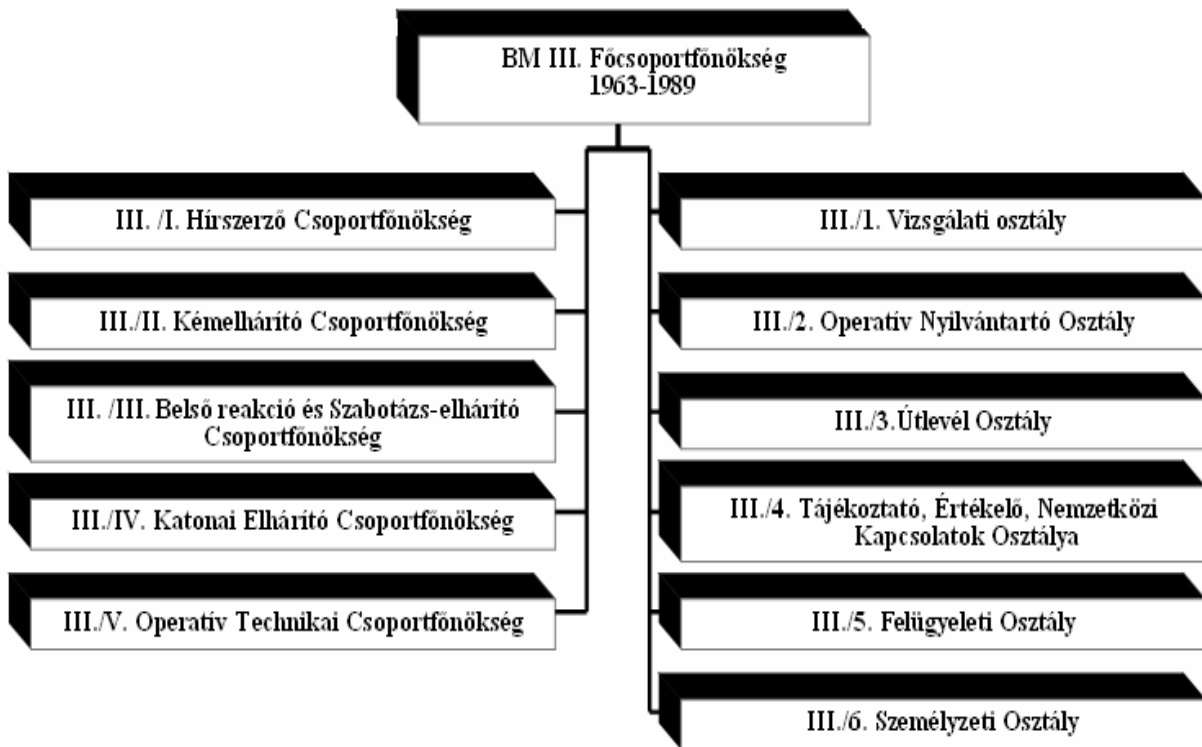
Forrás !

- CSEH Gergő Bendegúz: *A magyarországi állambiztonsági szervek intézménytörténeti vázlata (1945-1990)*.

Világhálón: http://www.abtl.hu/html/hu_11_1_intezmeny_tort.html

- 35/1956.Tvr.

Belügyminisztérium III. Főcsoportfőnökség (1963 - 1989)

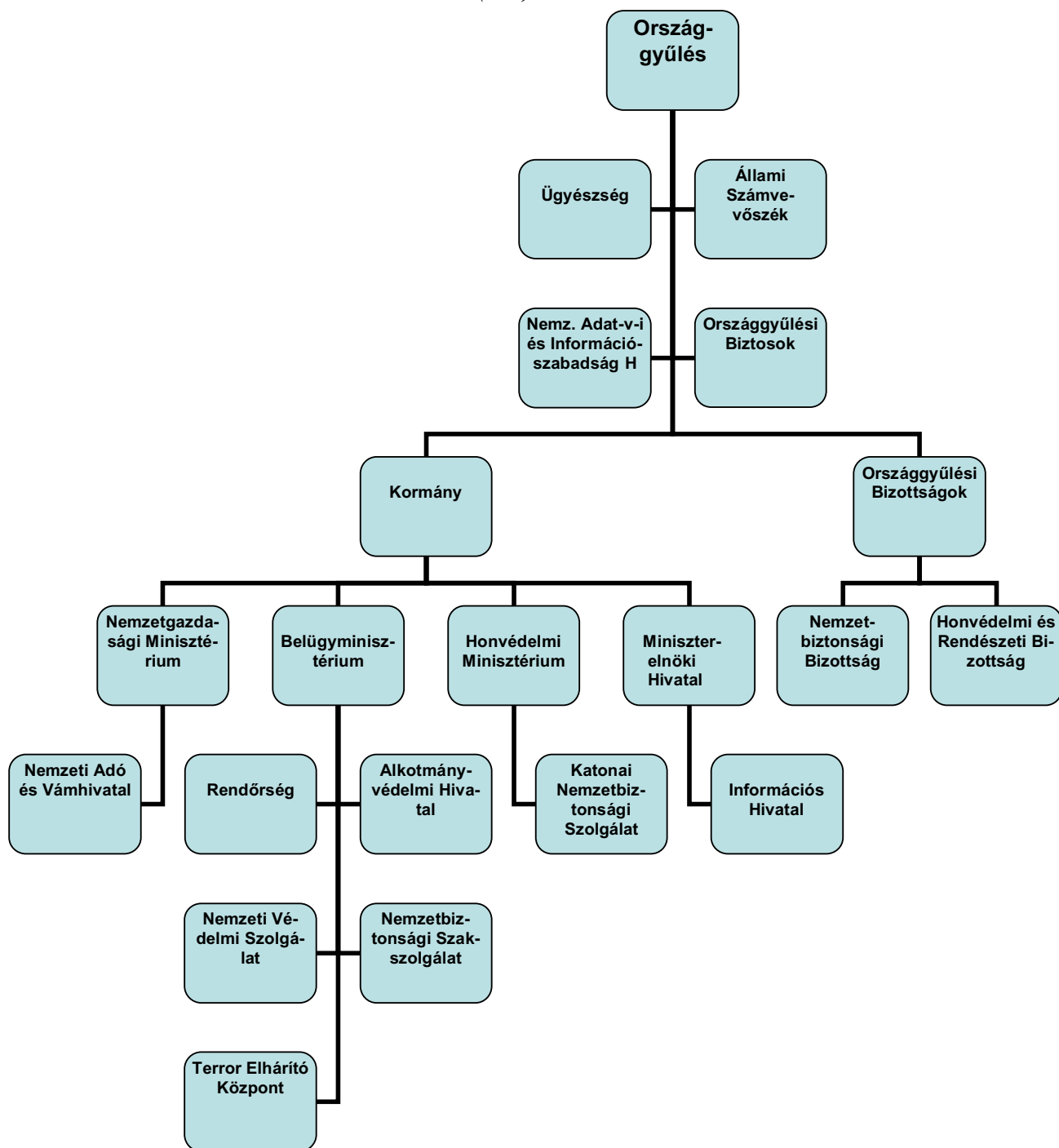
Forrás !

- CSEH Gergő Bendegúz: *A magyarországi állambiztonsági szervek intézménytörténeti vázlata (1945-1990).*

Világhálón: http://www.abtl.hu/html/hu_11_1_intezmeny_tort.html

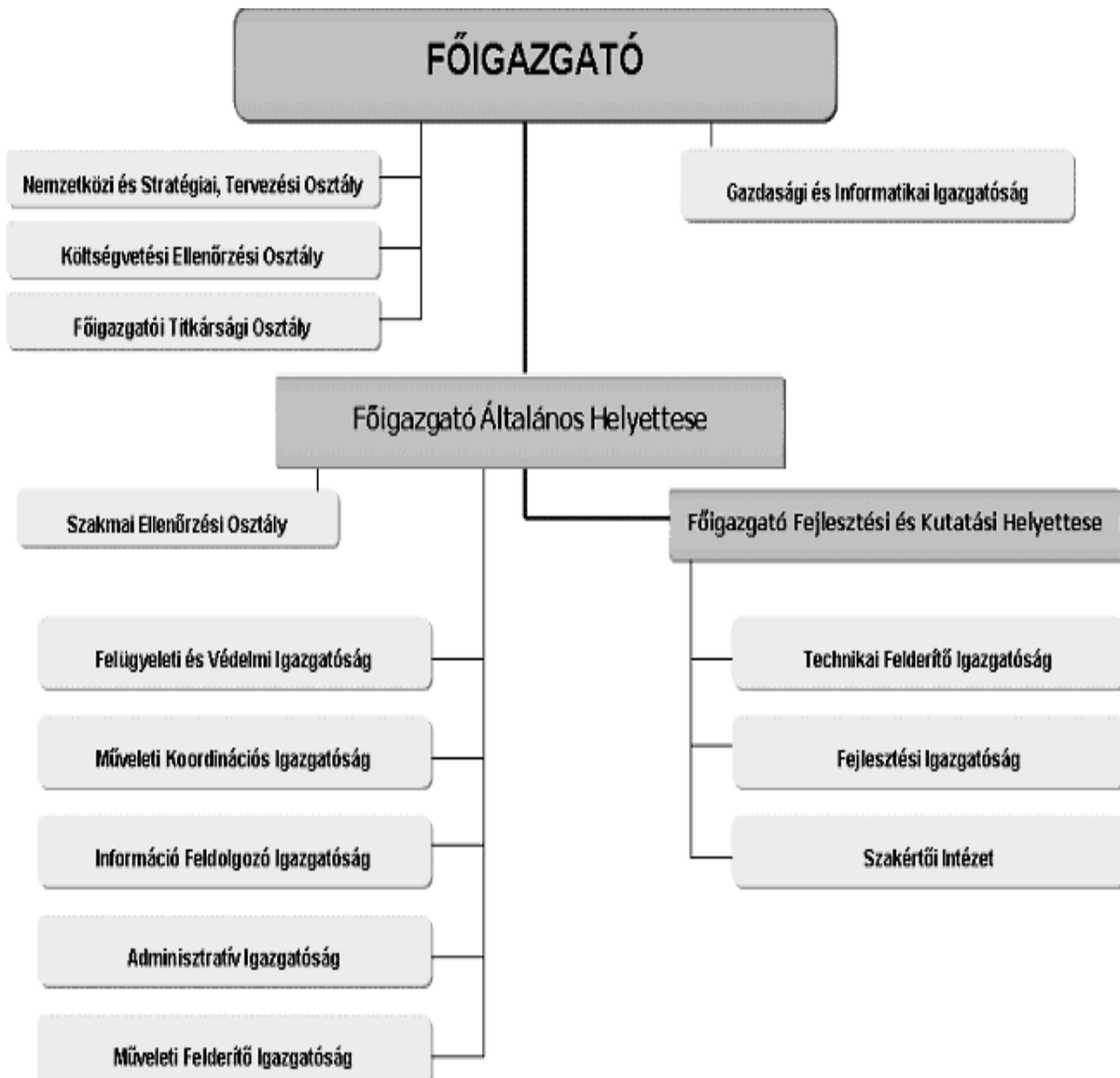
- MSZMP KV Pol.Biz. Hat. 1962.

A nemzetbiztonsági szolgálatok felügyelete és irányítása
(2013)

Forrás ! BODA József: Magyar nemzetbiztonsági szolgálatok 2010 után. 307-342.p. In BODA József — PARÁDI József — SIMON F. Nándor (szerk.): *A XIX-XX. századi magyar állam nemzetbiztonsági szervezetei*. Budapest, 2013. Nemzetbiztonsági Szakszolgálat. 358 p. HU-ISBN 978 963 08 5856 4.

A Nemzetbiztonsági Szakszolgálat szervezeti felépítése
(2013)

Forrás ! <http://www.nbsz.gov.hu>